

SZÖVEG –
SZÁM KATI

SOROZAT –
HÁRMAS KÖTÉS

KIK A PÉLDAKÉPEK?

Ha megkérdeznének minket, ki a példaképünk, nem biztos, hogy egyetlen névvel tudnánk válaszolni. Mégis szívesen vennénk, ha a gyerekeinktől tudnánk erre megnyugtató és egyszerű választ kapni. Valljuk be, kellemesen csengene a fülünknek, ha Einstein, Audrey Hepburn, Radnóti Miklós, Hosszú Katinka, Mark Zuckerberg vagy Bőjte Csaba volna a megnevezett. De a kérdés általában ennél kicsit bonyolultabb.

♦ OLYAN AKAROK LENNI, MINT Ő

Dr. Kósa Éva pedagógia szakpszichológus szerint, bár kevesen tudják hirtelen megnevezni a konkrét személyt, nem létezik ember példakép nélkül. *„Persze példakép alatt nem feltétlenül tudatosan meghatározott mintát kell értenünk, az életünk nagy részében ezek az azonosulási folyamatok nem tudatos döntések. Bizonyos életszakaszokban az identitásunk jelentős részét képezi a példaképekhez való igazodás, ilyen a hároméves kor és a serdülőkor ideje, a 12–18 éves korosztály. A kisgyermeknél ez azonosulást jelent, azaz a csemete teljesen olyanná akar válni, mint a példaképe, viselkedésében, gondolkodásmódban, értékrendben – vagyis nem csupán külső utánzásról van szó. Ekkor az identifikáció legfontosabb mintái szerencsés esetben a szülők, illetve azok, akik legtöbbet vannak a gyerekkel. Ez tehát még nem választás, a kicsi azt tekinti példaképnek, aki törődik vele, akivel szoros érzelmi kapcsolata van, aki egyáltalán jelen van.”*

„KISKOROMBAN GERALD DURRELL VOLT, MERT ÉN IS NAGYON SZERETTEM AZ ÁLLATOKAT. MOSTANÁBAN AZ OSZTÁLYFŐNÖKÖM AZ, AKIRE FELNÉZEK, DE NEM PÉLDAKÉPNEK NEVEZNÉM, HANEM NAGYON JÓ EMBERNEK, AKINEK SOK OLYAN GONDOLATA VAN, AMELYET TANÍTANI KÉNE. AZ A JÓ PÉLDAKÉP, AKINEK A HATÁSÁRA NEMCSAK ÜLÜNK ÉS ELMÉLKEDÜNK, HANEM CSELEKSZÜNK.”

(VITÉZ)

PRÓBÁLGATNI, MINT A RUHÁT

A kamaszoknál más a helyzet. Nemcsak lekerülnek a teritékről a kedvenc mesehőst ábrázoló bögrék, és ijesztő vagy provokatív külsejű sztárokat ábrázoló plakátok kerülnek a falra, hanem mintha egyenesen az lenne a cél, hogy mindent másképp csináljanak, mint a szülei. *„Serdülőkorban a fiatalok fölteszik a kritikai szemüveget – mondja a pszichológus –, és megkérdezik: valóban olyan akarok lenni, mint az előttem álló felnőttminta? Ilyenkor a példaképválasztás már önálló és erősen kritikus – döntés. Persze az önállóan benne van mindaz a fejlődés, hatások és azonosulások, amelyeket addig átélt. Ilyenkor a szülői minta egyes vonásaira nemet mond a kamasz; talán más az ízlése, nem akar úgy öltözni, olyan zenét hallgatni, úgy eltölteni a szabadidejét, ahogyan a szülei. Ezzel együtt legtöbbször nem alapvető értékrendi kérdésekben van benne ellenállás. Ezekre a kisebb-nagyobb elszakadásokra szüksége van.”* A pszichológus Erikson szerint ez egyfajta jó értelemben vett krízisidőszak, amelyben egy egészséges fiatalnak feladata is, hogy feltegye a kérdéseket: ki vagyok én, és milyen szeretnék lenni? És aztán el is kell köteleződnie az élet fontos területein. Ilyenkor sok mindent ki is próbál a serdülő – zenében, sportban, partner- és pályaválasztásban, ami néha megijesztheti a szülőket. *„A fiatal ilyenkor próbálgatja az identitásokat, a példaképeket, mint a ruhadarabokat: ha lány vagyok, mi áll nekem jól, a vamp vagy a jókislány? Ha foglalkozást keresek, akkor a kreatív szabadság vagy a mindennapi stabilitás az, ami fontos nekem?”*

KITŐL LÁTHATOTT ILYET?

A példaképválasztásnál néha teljes azonosulásról van szó. *„Ilyenkor egy sztárban nemcsak a ruhája és a műszempillája vonzó, hanem az is, hogy például mindig új pasival jelenik meg. Vagyis a párkapcsolati értékrendjét is átveszi a fiatal. De itt is fontos megjegyezni, hogy ez az értékrend az esetek többségében ritkán különbözik döntően a korábbi építőelemektől. Persze előfordulhat valamilyen eszme vagy mozgalom hatására totális pálfordulás is. Mégis, ha egy szülő azt mondja, hogy »tőlem rosszat soha nem hallott, hogy történhetett ez?«, arra is kell gondolni, hogy talán a felnőtt viselkedése mégsem állt összhangban az elhangzott szavakkal.”*

IJESZTŐ AZONOSULÁSOK

Kell-e a szülőnek aggódnia, ha mégis aggasztó példákkal kezd azonosulni a gyermeke? Ha mondjuk gyilkos, agresszív hősökről szóló filmeket néz, vagy sátánista zenét hallgat? A szakértő szerint jó ilyenkor tudni, hogy ez egy kíváncsi kaland csupán vagy az eddigi értékrendnek való tudatos hátat fordítás. *„Ha jó előtörténete volt a szülő-gyerek kapcsolatnak, akkor nem szűnhetett meg a bizalom. A fejlődő fiatal számára létfontosságú az ilyen megrendíthetetlen kapcsolat, kell, hogy legyen mellette egy olyan felnőtt, akihez mindig fordulhat, akármit csinált, így a felszíni ellenétek és más irányú preferenciák mellett újra és újra lehet beszélni a problémákról. Ugyanakkor vegyük tudomásul, hogy ebben az életkorban létfontosságú lesz számukra a kortárs csoport visszajelzése. Azt már tudja, hogy a felnőtt mikor tartja jófejnek, most már a külső kortárs közösségektől is pozitív reakcióra vágyik, ez a fejlődés útja. Ha ez nincs, akkor a serdülő elmagányosodik.”*

ONLINE TEREPEN

Sok szülő úgy érzi, sem lehetősége, sem technikai tudása, sem joga nincs beleavatkozni a gyerek online életébe. Dr. Kósa Éva is úgy látja, a szülőket nemegyszer megrémíti, hogy a serdülők előtt hirtelen kitérülnek a kapuk. Ugyanakkor az online világban a felnőttek sajnos gyakran megállnak a küszöbön azzal, hogy ez nem az ő világuk. *„Ez nem jó megoldás, mert, ha nem is felügyelőként, de társként jelen kell lennünk itt is. Nem válaszolhatom azt, hogy én ebben ügyetlen vagyok, engem ez már nem érdekel. Fenn kell tartani azt a kapcsolatot, amelyben tudunk beszélni arról, hogy a gyereket milyen hatás érte az online világban! Akkor nem történhet nagy baj. Amikor a 12–18 éves korosztályt vizsgáltuk, azt találtuk, hogy ha valamilyen erőszakos vagy szexuális jellegű online tartalom éri őket, azért nem fordulnak a szülőhöz, mert úgy vélik, azt mondaná, hogy »ugye, mondtam, hogy nem kellett volna ilyesmit nézned«. Ezért inkább a kortársaktól kérnek segítséget, vagyis vak vezet világtalant. Szóval aggódjunk, de ne akkor, amikor észrevesszük, hogy a gyerek ijesztő tartalmakat néz, hanem már előbb, ha nem tudunk olyan kapcsolatot építeni, ami probléma esetén jó csatorna a megbeszéléshez. A »Jaj, te ilyeneket nézel?!« típusú megjegyzések ezt nem segítik. Meg kell őriznünk az érdeklődést – nem mímelnünk, tényleg megőriznünk!”*

ÖVEGES PROFESSZOR UTÓDAI

Felnőttként sokunkban él a kép egy-egy kiemelkedő tanárról, edzőről, aki hosszú távon meghatározta az életünket, pályaválasztásunkat, értékrendünket. Néha sopánkodunk azon, hogy a mai diákok ritkán tudnak igazán egy-egy pedagógus hatása alá kerülni. Inkább több tízezer lájkot bezsebelő tizenéves videobloggereket követnek, akik folyamatosan osztják az észet a világ legkülönfélébb dolgairól. Mi az oka ennek? Dr. Kósa Éva szerint a napjainkra jellemző helyzetet és megoldását mutatja ez a jelenség. Minden fiatal éhes a példaképekre, igazodási pontokra. Vagy megtalálja ezt egy viszonylag valós közegben, vagy keresi máshol. *„Ma példaképhiány van. Azok az idők elmúltak, amikor jelentős embereknek, művészeknek, sportolóknak, tudósoknak, politikusoknak csak a jó oldalát ismertük meg. A média révén ma már minden felszínre kerülhet, nincs makulátlan példakép. Sőt, a felnőtt világról inkább lesújtó kép alakul ki a kamaszban, mert azt látja, hogy ez a politikus is csal, az a tudós is egy jellemtelen ember, ez a színész is szeretőket tart.*

Vége az idealizált modellidőszaknak. Tudomásul kell vennünk, hogy nem a »hibátlan porcelánt« keressük, hanem azt, akinek még mindig a leginkább hasonlít az értékrendje az addig elsajátított mintára. A legtöbb kamasz számára vonzó a széles ismertség. A hírnév áhítása az identitáskeresés folyamatával összefügg, hiszen a serdülő azt szeretné bizonyítani, hogy ő más, mint a többiek. A felmérések szerint több mint 40 százalékuk úgy is fogalmaz, hogy senkire nem akar hasonlítani, miközben ezerrel lapátolja maga köré a mintákat. Ha a lájkok száma jelenti az ismertséget, és ez a visszajelzés arra, hogy ő különleges és érdekes – »fenség, Észak-fok, titok«, ahogy Ady fogalmaz –, akkor a lájkok a fontosak számára. Emögött persze sokszor a nagy hiány húzódik. Tipikusan nagyon nagy vízválasztó szülő és gyerek, pedagógus és diák között a humor. A felnőtt sokszor nem vevő a groteszk humorra, elborzad azon, hogy min képes nevetni a kamasz, például az abszurdon vagy a brutalitás parodisztikus megjelenésén. A »Ponyvaregény« típusú filmekben a felnőttek egy része elborzad.»

Emellett, ahogy a szülőknél fontos a szavak és tettek összhangja, a pedagógusoknál is nagyon nagy szükség van

erre. És az sem elég, ha valaki jó szaktanár. Minden iskola ars poeticájában ott van a lelki nevelés, de a gyakorlatban mégis sokszor leragadnak a pedagógusok a pusztá ismeretátadásnál. Fontos, hogy a jó szaktanár a maga személyiségével is hiteles legyen. A következetesség, az értékelés és a visszajelzés kulcskérdés. Ha például nem teljesítményt, hanem személyiséget értékel a pedagógus, és azt mondja: *„Csak te lehetsz ilyen! Te soha nem készülsz föl rendesen!”,* ahelyett, hogy azt mondaná: *„Nem készültél fel a matekleckéből”,* akkor eleve kizárja a javító szándékot. A totálisan lesújtó bírálat ugyanis a személyt teljes egészében elutasítja (és általában ellenállást szül, hiszen a személyiséget nem lehet csak úgy megváltoztatni), míg a konkrét viselkedés módosítása megoldható feladat. Ahol bármilyen témában őszinte beszélgetés tud kialakulni, ott még mindig fel tudnak nézni a diákok a pedagógusra.

„AZ A BAJ, HOGY A HÍRESSÉGEK
LEHETNÉNEK PÉLDÁK,
DE AZOKRA MEG IRIGY VAGYOK.”

(MÁTÉ)

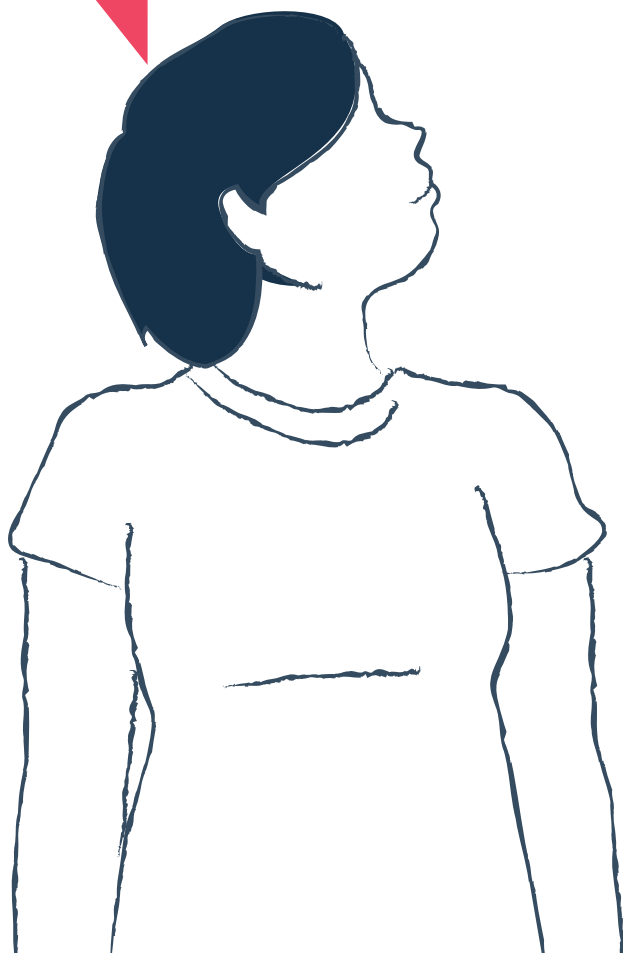

Hallgassák meg január 13-án 11:30-kor az MRI Kossuth Rádióon Keresztes Ilona VÁLASZ-UTAK c. műsorát, amely a Hármas kötés e havi témáját dolgozza fel kamaszokkal.

További információ új sorozatunkról és az ahhoz kapcsolódó előfizetői akcióról a harmaskotes@kepmas.hu címen vagy a kepmas.hu Hármas kötés menüpontjában, ahol az adás is meghallgatható.

„10 ÉVES KOROM KÖRÜL ILYEN VOLT MILEY CYRUS, DE EZ CSAK EGY KORSZAK VOLT, AMI NYOMTALANUL ELMÚLT. PÁR ÉVE KERESZTANYUKÁMAT NEVEZTEM PÉLDAKÉPEMNEK, KÉSŐBB ANYUKÁMAT. RÁJÖTTEM, HOGY AZ EMBERNEK ARRÁ KELL TÖREKEDNIE, HOGY OLYAN LEGYEN, AKIT MÁΣ PÉLDAKÉPÉNEK SZERETNE.”

(CSENGE)

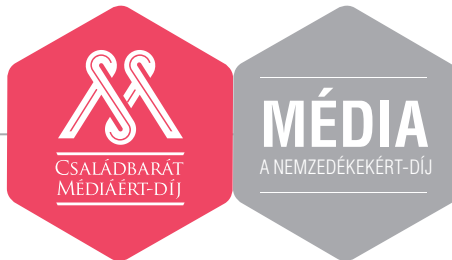

A TÉMA FELDOLGOZÁSA KORTÁRS CSOPORTBAN KI MIÉRT HÍRES?

Mindenki hozzon egy fotót, történetet, idézetet egy neki tetsző ismert emberről vagy egy hétköznapi hősről, akire főlnének! Mutassák be ezeket az embereket pár mondatban, mondják el, miért tekintik példaképnek őket egy-egy dologban. Hozzunk fel olyan példákat, amikor valódi teljesítmény áll az ismertség mögött! Beszélhetünk a Microsoft alapítójáról vagy a Facebook kitalálójáról, de akár például egy speciális gördeszkafejlesztő ötlet gazdájáról, valakiről, aki elért valamit a gyerek számára fontos területen. És arról is, hogy van, akit az tesz sztárrá, hogy bogarakat eszik, vagy éppen levetkőzött kétmillió ember előtt. Ilyenkor fontos feltenni a kérdést, hogy ez meddig lesz vajon elég a hírességhez. A serdülőkre ugyanis jellemző, hogy a jelenre fókuszálnak, nem koncentrálnak a jövőre. Képzeljék el, szerintük mi lesz az általuk választott emberrel öt év múlva! Az a jó, ha a serdülők között kötetlen beszélgetés alakul ki a tanár moderálásával.

PÉLDAKÉPLISTÁZÁS

Írjunk föl a táblára olyan tulajdonságokat, képességeket, amelyek valakiben tetszenek, még jobb, ha írunk is mögé példát, hogy szerintünk melyik ismert vagy hétköznapi emberben van meg leginkább ez a képesség. A „siker”, „népszerűség” típusú fogalmakat próbáljuk tovább bontani, hogy minek köszönhető! Például: vonzó megjelenés, jó hang, színészi tehetség, önfeláldozás, kreativitás, harcos kiállás, jó íráskészség, jó állóképesség. Semmilyen fogalmat ne zárjunk ki, akkor sem, ha elsőre furcsának tűnik! Mindenki magyarázhatja el, ha kell, hogy mit ért alatta. Ezután a felírt képességekből mindenki állítson rangsort magának. Nem feltétlenül kell ezt aztán megosztani egymással, itt inkább a beszélgetés, a gondolatébresztő kérdések feltevése a cél. Ha van elég idő, a játékot folytathatjuk azzal, hogy csoportokat alkotunk. (Esetleg úgy, hogy azokat soroljuk egy csoportba, akik ugyanazt a fogalmat tették első helyre.) Ezután minden csoportnak egyezsre kell jutnia az öt legfontosabb közös tulajdonságról. Itt a kortárs csoportban történő beszélgetés a lényeges, hogy súlyozni tudják a tulajdonságokat és megvédeni az értékeiket, példaképeiket. Vicces feladat lehet a végén, hogy minden csoport keresse meg, illik-e egy általuk ismert személyre az öt legfontosabb tulajdonság. ♦

JANUÁRBAN SZAVAZZON ÚJ DÍJUNK KÖZÖNSÉGDÍJAZOTTJÁRA IS, ÉS A MÁRCIUSI KÉPMÁS IS AZ ÖNÉ!

A Média a Nemzedékekért-díj 2016-ban az idősekről szóló médiamegjelenéseket szemlélte. Válassza ki, a 12 jelölt közül, melyik legyen a közönségdíjas!

www.mediaacsaladert.hu

A SZAVAZATOKAT 2016. JANUÁR 1-TŐL 15-IG VÁRJUK.
Ezúttal minden szavazó a 2017-es márciusi Képmás digitális változatát kapja meg, egy szerencsés pedig páros operabérletet is nyerhet.

**SZAVAZOTT A
CSALÁDBARÁT
MÉDIÁÉRT-DÍJ
KÖZÖNSÉGDÍJASÁRA?**

**HA IGEN, NÉZZE MEG
A SZAVAZÁS EREDMÉNYÉT
A mediaacsaladert.hu oldalon.**

Hátha épp Ön az a szerencsés, aki megnyerte a Három Királyfi Három Királynő Mozgalom által felajánlott családi vacsorát.

FŐ TÁMOGATÓ:

KIEMELT TÁMOGATÓK:

MÉDIATÁMOGATÓK:

PARTNEREK:

